

Fejlesztő értékelés – tanulásfejlesztés

Közoktatási konferencia, 2005. november 22–24., Lillafüred

Az eredményes és hatékony pedagógiai tevékenység folyamatosan az érdeklődés középpontjában áll, szakmai viták, szemináriumok, fórumok állandó témája. Ebben a folyamatban a *fejlesztő értékelés* kiemelkedő kérdése lett annak az oktatási reformnak, amely a tanulói teljesítmény ösztönzését, a tanulás méltányosabbá tételét és a tanulás tanulására való képesség fejlesztését célozza meg.

Ennek jegyében szervezett a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai Szakmai és Szakszolgálati Intézet *Fejlesztő értékelés – tanulásfejlesztés* címmel országos közoktatási konferenciát 2005. november 22-23-24-én Lillafüreden. Ezt a konferenciát egy megegyező témájú, *A tanulás fejlesztése a fejlesztő értékelés segítségével* címmel Budapesten 2005. szeptember 29–30. között szervezett nemzetközi és magyar szeminárium előzte meg, amely az OECD „What Works”, „Improving Learning through Formative Assessment” címmel megrendezett párizsi konferenciáját követő meg-hívásos rendezvény volt.

A színvonalasan megszervezett lillafüredi konferencia célul tűzte ki, hogy bemutassa az oktatási szakemberek széles körének a fejlesztő értékelés hatását, jelentőségét, szerepét a közoktatásban, és rávilágítson a nemzetközi vizsgálatok legfontosabb elemeire. További célja volt, hogy találkozzanak a szakma képviselői a nemzetközi kutatásban részt vevő hazai programfejlesztőkkel és módszertani szakértőkkel.

A konferencián a magyar Oktatási Minisztérium közbenjárásával két határon túli (szlovákiai és romániai) magyar pedagógusszervezet képviselői is részt vehettek.

A résztvevőket *Sarka Ferenc* igazgató köszöntötte, aki a 22-i plenáris ülés levezető-elnöki szerepét is betöltötte. A konferenciát *Kormos Dénes*, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés alelnöke nyitotta meg. A plenáris ülés *Magyar Bálint* oktatási miniszter előadásával kezdődött, melynek témája *A magyar oktatáspolitikai prioritásai* volt. A prioritások között (többek mellett) szerepel a szorongásmentesség, a kíváncsiság, a tanulásszeretet, a tanulói terhek csökkentése, a használható tudás. Mind-ezek jegyében felsorolásra kerültek azok a lépések, amelyeket a kormány tett és tesz a továbbiakban az oktatási reform érdekében: a pedagógusok javadalmazási rendszere, a továbbképzési rendszer átalakítása, finanszírozása, a tankönyvek tartalmi vizsgálata, a tankönyvjóváhagyási eljárás módosítása, az IKT elterjesztése, az iskola- és tanóra-szerkezet rugalmassága, az idegen nyelvi kompetenciák jobb működéséért tett radikális lépések.

A bevezető előadást követően a magyarországi előadók különböző meg-közelítésben értelmezték a fejlesztő értékelés fogalmát mint az oktatási folyamat szerves részét rendszerszinten, iskolai és osztályszinten. Az előadók kiemelték, hogy a fejlesztő folyamat során összegyűjtött információk nem arra szolgálnak, hogy minősítő jelleggel összefoglaló képet, összegző megállapításokat adjanak a teljesítményről, az eredményekről, hanem a gyakori és interaktív módon történő fejlesztő értékelésnek a fejlődés megtervezését kell szolgálnia: a tanulási igények meghatározását, a tanítási módszerek ezek alapján való megválasztását, és nemzeti szinten az oktatáspolitikai alakítását. Bemutatták, hogy a fejlesztő értékelés elvei az iskola- és az oktatásirányítás szintjén is alkalmazhatók a fejlesztést igénylő területek meghatározására és a konstruktív intézmény- és programértékelés kultúrájának elterjesztésére az oktatási rendszer egészében.

A plenáris ülésen a következő témákról hallhattunk előadásokat: a fejlesztő értékelés mint a formatív értékelés újrafelfedezése (*Vidákovich Tibor*, Szegedi Tudomány-egyetem), nemzetközi tendenciák (*Vass Vilmos*, Veszprémi Egyetem), oktatáspolitikai és oktatásfejlesztési megközelítés (*Radó Péter*, sulinova), az intézménymenedzsment-ben (*Horváth Attila*, Horváth&Dubecz Kft.) és a gazdasági életben megvalósított fejlesztő értékelés (*Bodnár Viktória*, Budapesti Corvinus Egyetem).

A nap zárására a vendéglátók egy nagyon jól sikerült fogadásán vehettünk részt, mely lehetőséget nyújtott az ismerkedésre, a beszélgetésre, a kapcsolódásra.

A konferencia második napja is plenáris ülésekkel kezdődött, melynek le-vezető elnöke *Halász Mária*, a B.-A.-Z. Megyei Önkormányzat Oktatási és Művelődési Főosztályának vezetője volt. Az előadások fő témáját a fejlesztő értékelés konkrét, iskolai és osztálytermi szinten alkalmazható módszerei képezték. Így ismerhettük meg a *fejlesztő értékelés lehetőségeit a kompetencia-alapú programcsomagokban* *Pála Károly* (szakmai igazgató, sulinova Kht.) előadásában, mely a programcsomag – taneszközgyűttes viszonylatában mutatta be az értékelés szintjeit (folyamatos visszajelzés, modulzáró értékelés, programértékelés). Érzékletes módon elemezte a fejlesztő értékelést gátló tényezőket (tanárközpontú óraszervezés, egységes [frontális] módszertan, passzív tanulói magatartás, interaktív munkaformák és a kooperáció hiánya, a szummatív értékelés [egyed]uralma, monolit tanulócsoportok), illetve a fejlesztő értékelést segítő általános feltételeket (interakciót ösztönző tantermi kultúra, változatos tanítási és érté-

kelési módszerek alkalmazása, értékelés–visszajelzés–alkalmazás szükséges együtt-hatása, a tanulók aktív részvétele a tanórán, egyéni tanulási célok meghatározása).

Bognár Mária, az OKI tudományos munkatársa *Az osztálytermi szinten megvalósítható fejlesztő értékelés lehetőségeit* vette számba. Az előadás egyik, különleges érdeklődésre számot tartó kérdése a pedagógusok, iskolavezetők értékeléssel kapcsolatos tanulása, az értékelés kultúrájának a megszilárdítása volt: elemezte a pedagógusok változásokkal szembeni ellenállásának gyökereit, okait (mint például a beágyazódott hitek, a változási folyamat érzelmi szakaszainak figyelmen kívül hagyása, a változás szakaszaihoz igazodó adekvát támogatás hiánya), valamint a változáshoz való viszonyukban, a változtatásra ösztönző motívumaikban jelentkező egyéni különbségeket.

Einhorn Ágnes, az OKI tudományos főmunkatársa a *Fejlesztő feladat és a vizsga-feladat különbségei* című előadásában példákon keresztül mutatta be a tanulási folyamat egyik alapvető elemének, a feladatnak a típusait, a közöttük levő eltéréseket a tanulás, a mérés és a vizsga viszonylatában.

Ebéd előtt került sor az *Iskolák, műhelyek bemutatkozására*, melynek során négy intézmény képviselői (két budapesti és egy hajdúsámsoni iskola, valamint egy egri szakmai pedagógiai műhely) szemléletesen vázolhatták fel az intézmény szakmai önéletrajzát az érdeklődők számára. Délután a program keretében meghirdetett, pár-huzamosan, szekciókban zajló vitatémák megbeszélése történt. Minden szekciónak volt egy-egy szekcióvezetője felvezető-előadó, moderátor és riportéri szerepkörben, és egy-egy előadója.

A szekcióülések kiemelt témakörei: az oktatási rendszer kérdései; a fejlesztő értékelés, módszertani szekció; az iskola szervezete; az oktatásügyi mérések és kutatások; az IKT az oktatásban és a képzésben. A szervezőktől már a konferenciára való jelentkezéskor kaptunk egy felvezető útbaigazítást minden szekcióülés tematikájáról, valamint a konferencia utolsó napján a szekcióvezetők beszámoltak a szekciókban folyt beszélgetések következtetéseiről, tanulságairól, így minden konferencia-résztevő részletesen tájékozódhatott a szekcióüléseken folyt munkák eredményeiről. Az öt szekcióülés közül a módszertani szekcióról részletesebben szólva a következő kérdéseket elemeztük és vitattuk meg csoportos munkaformában: Milyen nemzetközileg alkalmazott fejlesztő értékelést szolgáló technikák, módszerek, eljárások, eszközök hasznosíthatók a hazai pedagógiai gyakorlatban? Miben különbözik a hagyományos értékelés a fejlesztő értékeléstől? Hogyan jelenik meg a fejlesztő értékelés rendszer-, iskola- és tantermi szinten? A fejlesztő értékelés elterjedésében milyen akadályok jelentkeznek a gyakorlatban, illetve ezek milyen módon mérsékelhetők? A szekció előadója, *Hunyvári Márta*, az OKI tudományos munkatársa interaktív módon és példákkal illusztrálva mutatta be az osztályban alkalmazható, fejlesztést szolgáló módszereket: a szóbeli és írásbeli kommentárt, a tanulási naplót, a portfóliót, a tanulási szerződést, az ellenőrző listát, a kilépő kártyát stb.

A napot egy igen hangulatos és szellemes esti beszélgetéssel zártuk. A beszélgetés vezetője *Mátrai Zsuzsa* egyetemi tanár volt, résztvevői: *Báthory Zoltán* egyetemi tanár, *Mihály Ottó* egyetemi docens és *Nagy József* egyetemi tanár.

A konferencia utolsó napján a szekcióvezetők beszámolóit egy nagyon tartalmas és sokoldalú megközelítésű pódiumbeszélgetés követte. A beszélgetés kijelölt témája: *A tanuló szervezet. A rendszerben való gondolkodás, a rendszeralkotás az iskolában és a visszajelentés jelentősége.* A beszélgetés moderátora *Palotás Zoltán* ügyvezető (PAL-Oktatás Oktatási Tanácsadó) volt, résztvevői: *Csapó Benő* egyetemi tanár (Szegedi Tudomány-egyetem), *Hegedűs László* főigazgató (Miskolci Egyetem, Comenius Tanítóképző Főiskolai Kar), *Loránd Ferenc* elnök (Országos Köznevelési Tanács), *Ruzsa Ágota* tanárfacilitátor (Ariadne Gaia Al.-SOL Intézet és Dialogos Partners Kft.).

A konferencia záróbeszédében *Halász Gábor* főigazgató (OKI) szakmai szintézisében összefoglalta a konferencia tanulságait. Többek mellett kiemelte: minden pedagógusnak kutatónak kell lennie, s minden iskolának kutatóhelynek kell lennie – ennek megfelelően egy új kutatásfogalmat kell kialakítani –, ahol a pedagógusi autonómia, a felelősség (elszámoltathatóság), a „helyzetbe kerülés” a jellemző, annak a rendszernek és keretnek a megteremtése, amely mindezt lehetővé teszi.

A konferencia teljes programjának ideje alatt a sulinova kiállítást és bemutatót tartott kompetencia-alapú programcsomagokról, és lehetőség volt a konferencia témakörével kapcsolatos legfrissebb magyar nyelvű szakirodalom, valamint a Műszaki Könyvkiadó kiadványainak vásárlására.

A *Fejlesztő értékelés. A tanulást fejlesztő osztálytermi módszerek a középfokú oktatásban* című frissen kiadott OKI kiadványban olvashatjuk: „Bár a fejlesztő értékelés nem csodaszer, amely az oktatás minden problémáját megoldja, hatékony eszközt kínál a jó teljesítménnyel, a tanulói teljesítmények fokozott méltányosságával és az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges tudás és készségek kialakításával kapcsolatos célok elérésére. E célok elérésére pedig azoknak a rendszereknek van nagyobb esélyük, melyek igyekeznek feloldani a fejlesztő értékelés szélesebb körű gyakorlását akadályozó feszültségeket, és elősegítik az értékelés kultúrájának terjedését.” (29. o.) A konferencia az *iránymutatást* szolgálta egy nemzetközi szinten már működő innováció Kárpát-medencei elterjedésében.

Köszönet a konferencia szervezőinek és mindazoknak, akik a határon túli pedagógusok számára lehetővé tették a konferencián való részvételt, így a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségének és a magyar Oktatási Minisztérium Határon Túli Magyarok Irodájának.

Koncz Mária Magdolna